

WAERSCHOUWINGE.

Eersame, welbeminde Leser!

Mademael yder jaer geen kleyn getal leseren van *Timotheüs* de stadt Amsterdam, hooftplaats der Vereenigde Nederlanden, plegen te besoecken, so is het ons nut ende dienstigh voorgekomen, hunlieden zekere korte onderrehtinghe te geven, daartoe strekkende dat ze haer wachten voor vele gevaeren en perikelen, welcke den vreemde aldaar bezitten.

De stadt heet Amsterdam oftewel Amsteldam, dewyl een dam in de vermaerde rivier de Amstel haer eerst begin was. (Binnen de stad is een tweede dam, de *Vijgendam*, synde also genoemd om datter een schip met vijgen is vergaan, tot groot vermaak der straatjongens.) Ze werd ook van velen *Groot Mokum* geheeten, wat duister is van oorsprong, maer seker heel oud en van lange voor de Sontvloet.

De stadt is bewoont van ver over het half millioen menschen; sommige meenen, dat het getal honden nog grooter is. In yder geval grimmelt het er van levendige sielen, die de straeten vervullen. Ontzaglijk is te sien de woeligheit ende het gewiel van sovelen op ten weg, waer het geblaf ende gehuyt der voorseyde honden door klinkt, vermeert met het geratel van vele duisenden karren en wagenen, meest van paerden getrokken. Ook syn er wagens op spoorlynen, 't welck een snorret geluyt geeft. Dit geheel al woelt en kreist dooreen, wat groote warreling ende gevaer verwekt, gelijk den leser lichtelijck kan beseffen. Daartoe komen nog, om het gewelt en 't gewoel aan te doen groeien, de mannen — van sommige dagdieven geheeten — die draaiorgels laten krassen, waer het jonge volck omheen springt; ook liedjessangers, die galmen en loeien als afgekeurde voorsangers. Eindelijk noch de straatjeugd, dewelcke hier berugt is van wegen haer felheyt ende boosaardigheyt. Waaruyt den leser lichtelijck kan besluyten, wat gevaer onervare luyden in dese stad loopen, 't sy geraekende onder de voet, ofte aengevallen door boosaerdige honden, 't sy omvergereden door een wagen of welbelaeden kar. Omsichtigheyt is uytterdaer geboden.

Daer is voor de vreemden noch een singulier gevaer in dese stadt, waerop wel mag gewesen. Ze is niet enkel in het waeter gebouwt, maer ook van hetselve doorsneden, also datter wel een kleyne hondert eilanden syn, samen de stad uytmakende. Dese syn verbonden door vele bruggen, wat een fraay en aangenaem gesicht opleverd, van velen gepresen; wordende ook de grachten of vaerten, smal ofte breed, van vele schepen bevaeren. Edoch al dit waeter wordt light een oorsaek van onheyl en menigeen komt daerin ellendig te versmoren, insonderheyt de reuke-loose jeugd. Dies wiert een yder geraeden steeds op 10¹/₂ el van het waeter te blijven, te meer wyl daer steeds geheele benden van gevaerlycke microben en bacillen in swemmen, doch natuerlyk onsichtbaer. Ook gaet er van de graften maer selden een goede reucke uyt.

Daer is noch een derde gevaer, den onnoosele tot groot ongemack strekkende. Om te ontkomen aen de microben, de stancken en het verdrinkgevaer syn door de inwoners vele graften en vaerten gedicht ofte gedempt, waardoor de graften van selve ophielden te syn wat ze waren. Des al niet te min heeft men veelal den ouden naem vastgehouden. So kan het gebeuren, dat ymant meenende op een gragt te sullen komen, in een straet beland, daerof de Rozengragt, de Lindengragt en andere bewys konne geven.

In 't gemeyn genomen is wat de namen der straeten enz. aengaet, weynigh goede regel betracht. So is er een Raempoor, Raemstraet en Raemgragt, maer de een ligt wel een half uyr van de ander. Den leser bevroet lichtelijck

wat verwarringe ende grievende teleurstelling hieruyt magh ontstaen.

En noch is u, goede vrint, de helft niet aengeseyt, want daer syn noch de stoepen met afgaende trapjes, „de intrapete,” daerin een onervarene op het voetpad loopende lichtelijck vallen en hem self quetsen kan. Oock synder borghers, die de gewoonheyt hebben, al wat se in haerliedder huysen niet meer gebruycken konnen, uyt deur of vensters naer buyten te smyten, tot groote overlast der voorbijgangeren.

Nogh is er meer, daarvan we evenwel swyghen, ten einde de leseren niet al te seer af te schrikken. Doet in tusschen uwen voordeel met het bovengeseyde, 't welck u veel gevaer, last ende schaede spaeren kan.

Hierna meer.

UEd. goede vrint,

A. J. HOOGENBIRK.

OPPERBEVELHEBBERS UIT DEN WERELDOORLOG.

GENERAAL NIVELLE.

Met de allerhoogste eerbewijzen en op die innemende manier, waarvan de Franschen als het volk-der-goede-vormen 't geheim kennen, is generaal Joffre — *maarschalk* Joffre thans — uit den actieven dienst weggeschoven.

In 't begin van den oorlog was hij „de” man van het Fransche leger en na de zegerijke overwinning bij de Marne, waar Joffre, door bekwame medewerkers geholpen, naar we gelooven, Frankrijk heeft *gered*, klom zijn populariteit en het blind vertrouwen, dat zijn vaderland in hem stelde, tot die eigenaardige adoratie, waarmee de Franschman zijn „held” vereert.

Sinds is „papa Joffre” steeds hooger geklommen.

Hij begon met opperbevelhebber te zijn van de gansche „armée,” zoover deze opereerde binnen 't grondgebied van „la patrie.”

Later werd hij opperbevelhebber van alle Fransche troepen, wáár in Europa zij ook opraden . . . dus ook van generaal Sarrails leger te Saloniki.

Maer tegelijck, — zoo meldden toen reeds de ietwat vage berichten — had een ander de dagelijcksche legerleiding op het westelijck front in handen genomen.

En kort daarop werd Joffre nóg weer verhoogd.

Na vele jaren is hij de eerste maarschalk van Frankrijk; werd hij tevens benoemd tot „algemeen adviseur” van het ministerie van oorlog, van het Kabinet, misschien ook wel van den gemeenschappelijcken krijgsraad aller Entente-mogendheden, — maar is hij tevens op nonactiviteit gesteld; bewoont hij niet ver van Parijs een rustig landhuisje en plant misschien kool.

Generaal *Nivelle* is zijn opvolger geworden aan 't westelijck front.

Eerst is, tijdens zijn opperbevel, tot tweemaal toe een verkorting tot stand gebracht van het Fransche front.

Al lang was er in Frankrijk over gemopperd, dat het Fransch-Duitsche front te lang was, in vergelijking met het Engelsch-Duitsche deel. Dat dus Frankrijk naar rato, voor de gemeenschappelijcke taak, te zware offers bracht.

Blijkbaar heeft Nivelle ook zijnerzijds deze opvatting gesteund! Door er op te wijzen, dat hij per K.M. front over meer mannen moest beschikken, wilde het Fransche leger de taak volbrengen, die het bij het algemeene offensief zou worden aangewezen.

Vóór dezen oorlog was Nivelles naam slechts in zeer kleinen kring bekend.

Hij begon den oorlog als kolonel en is dus verscheiden „hoogeren" voorbijgestreefd, of heeft ze voorgoed zien duikelen.

Zoo werd hij in den loop van den oorlog generaal-majoor, generaal en is thans generaal en chef: opperbevelhebber van de gansche Fransche legermacht.

Bij de Aisne, in 1914, trok hij reeds de aandacht.

De Franschen werden op een gegeven oogenblik hevig aangevallen, terwijl zij poogden terug te trekken, en werden in wanorde teruggedreven.

't Was een van die kritieke momenten, waarvan een slag afhangen kan....

Nivelle voerde toen het bevel over het vijfde regiment artillerie, dat met het zevende legercorps samenwerkte; hij wierp zich met zijn batterijen voor het terugtrekkende leger en bracht de vervolgers tot staan.

Dat gaf hem de reputatie van moed, durf, beslistheid.

Later, bij Verdun, in maandenlangen strijd, toen de Duitschers die vesting bijna op een steenworp naderden, bleek wat men aan hem had ook in 'tmeer taaië, en „stille" werk; wat hij waard was als strateeg en tacticus.

Bij het leger staat Nivelle in hooge achting.

Hij is de man, vertrouwt de gewone soldaat, die eindelijk den vijand van den vaderlandschen bodem verdrijven zal en aan Frankrijk rust, veiligheid en vrede zal wedergeven.

Allerlei legenden gaan omtrent hem rond.

Zoo gelooft de „verlichte" Franschman vast en zeker aan eenige „geheimzinnige macht" — noem die dan toeval, noodlot, of hoe ook — waardoor Nivelle onkwetsbaar is!

Nu, als opperbevelhebber, komt hij vanzelf niet meer in de vuurlinie.

Maar in de eerste maanden van den krijg, zijn de granaten honderdmaal voor en achter, bij en boven hem gesprongen: *hij* heeft er nog nooit een schrammetje van gehad.

Hij is dus een zondagskind van de fortuin, oordeelt de soldaat.

En met te meer gerustheid begeeft hij zich onder zulk een generaal in 't vuur.... ach! men moet tenslotte ergens in gelooven, al zou 't maar zijn in het goede gesternte van zijn chef!

„Populair" in den zin van „getapt" is hij nu juist niet. Zijn afkomst, uit de hoogere kringen der „bourgeoisie," heeft reeds er toe bijgedragen om hem te maken tot een echt type van den regentzoon: geschapen om zijn wil aan anderen op te leggen en als leider op te treden.

Joffre was afkomstig uit een heel gewone boeren-familie, — Nivelle uit de zoogenaamd „betere kringen," die zelfs in het democratische Frankrijk toch altijd een gevoel van superioriteit hebben overgehouden en dat, onwillens en onbewust vaak, tóonen ook.

Hij treedt op als de man, die het *te zeggen heeft*... als 't ook is.

Niet zelden boezemt hij vrees in, de man met het koele hoofd, den ijzeren wil en het onwrikbare gelaat.

Toch is hij óók weer de man van onkreukbare rechtvaardigheid en *hiervan* zijn in 't Fransche leger hoog en laag overtuigd: lof en blaam, bevordering of straf, generaal Nivelle kent ze toe eenig en alleen *naar verdienste*.

Waarom nu toch wel Joffre door Nivelle vervangen is?

Er is slechts naar te gissen; geen officiële of officieuze gegevens staan ons ten dienste.

Slechts deze ééne aanduiding vonden we:

Joffre is de man van het defensief, in de „knabbel-methode" onovertroffen.

Nivelle daarentegen „hakt zich een weg naar de overwinning;" hij is de profeet van het grootsche offensief....

Maar de doorbraak is er nog niét.

En intusschen schijnt het voetstuk, waarop Nivelle staat, ook al te wankelen.

Thans is generaal Pétain „naast hem" gekomen. Wie nu eigenlijk opperbevelhebber is? De tijd zal het leeren!

P. Br.

Bosboom-herdenking.

In 1912 werd de belangrijke penarbeid van Anna Louise Geertruida Bosboom-Toussaint herdacht en in het gebouw der Rijks-Universiteitsbibliotheek te Utrecht gaf een tentoonstelling van wat met dien arbeid der gevierde schrijfster in betrekking staat, een goed beeld van zijn beteekenis voor ons volksleven, speciaal voor de letterkunde.

Thans geldt de hulde haar man, Johannes Bosboom, den beroemden schilder. Reeds werd in tegenwoordigheid van den Minister van Oorlog en andere leden der familie Bosboom een gedenksteen onthuld in het huis, waar vroeger het geboortehuis van den schilder stond. Dr. Jan Veth hield daarbij een huldigungsrede, en een kleindochter van den Minister onthulde den steen, die te lezen geeft:

18 FEBRUARI 1917.

HIER STOND HET GEBOORTEHUIS

VAN

JOHANNES BOSBOOM

EEN DER GROOTSTE KUNSTENAARS

VAN ZIJN TIJD.

Minister Bosboom sprak bij die plechtigheid o.m. over Bosbooms kinderlijke natuur. Dit klopt.

Kunstenaars hebben iets kinderlijks — hun voelen van schoonheid, hun emoties door de schoonheid, geven iets kinderlijk-gelukkig — en is het geluk wel te beredeneeren, te ontleden? Is het niet zoo, dat het uit is met ons geluk, als iemand heeft gezegd, zoo we het beginnen te zien als een begrensd geheel tegen den donkeren achtergrond van het leven, van eigen leven zoowel als van het wereldleven om ons?

Kristalhelder water is door z'n onzichtbaarheid immers zoo helder. Door zijn klaarheid onzichtbaar.

In één der kunstbeschouwingen over den artist Bosboom wordt gezegd, dat wat Rodin schrijft over de Fransche kathedralen, over de mysterieuze schemering daarin, over het mooie binnenvallen van het licht denken doet aan den grooten Haagschen schilder. En we verwachten, dat Marius en Martin in de lichtdrukken, die komen en waarbij groepeeren en het aangeven van chronologische orde heel wat tijd en talent hebben geëischt, ons geven zullen een geheel, voor de kennis van den artistieke arbeid van Bosboom onmisbaar.

In het voorbericht staat of komt te staan:

Bij het volgen van Bosbooms ontwikkeling als schilder hebben wij getracht aan te toonen, dat zijn kunst vrij was van die Protestantische beginselen zijner beroemde echtgenoot, waarvan de geschiedenis herhaaldelijk den invloed in de werken van den grooten meester heeft meenen te zien.

Tot welke conclusie zal men dan moeten komen?

Een artist moet — hierover zal wel geen verschil van meening bestaan — emoties gehad hebben. En de emotie geeft zeker wel het origineele aan het kunstwerk — het individueele.

De ontroering van den artist moet in gedicht en tekening en beeld spreken. Er moet een bepaald effect bereikt. Anders is het kunstwerk op z'n best een trouwe foto, die wel mooi kan zijn, maar toch niets eigens van den maker toont, tenzij de „kunst" van weten te plaatsen, te belichten, te groepeeren. Maar de fotograaf laat dan ook meer niet van hem zien.

Het eigenlijke werk doet het licht, doet het toestel, doet wat techniek.

Maar de artist geeft zich zelve in z'n werk; zijn innerlijk voelen. Zijn gedachten. Hij gunt u den kijk in z'n ziel of nog liever, hij *moet* zich uiten en is noodwendig, omdat